

izrazoslovje namreč, ki bi bilo čim skladnejše z davnim ljudskim pojmovanjem starih običajev, plesov in iger. Podrobnejša razprava bi dokazala, da je bilo v tem njegovem prizadevanju, v slogu njegovega pisanja in obravnavanja, kakor v marsikaterih njegovih razlagah morda več umetnika kot pa znanstvenika.

Naslednje, česar se ob njegovi prerani smrti močno zavedamo, pa je dejstvo, da smo z Maroltom izgubili v naši etnografiji človeka, ki je znal braniti določene vrednote slovenske ljudske kulture pred vsakim, ki bi jih hotel tajiti, potvarjati ali celo proglašati kot tujo svojino. V študiji »Slovenske prvine v kočevski pesmi« je znanstveno prepričljivo obračunal z nemškimi tendenčnimi teorijami, ki so kočevsko ljudsko pesem skušale prikazati kot pristno nemško svojino. Sam John Meier, sloviti nemški folklorist, je po objavi študije priznal Maroltu v privatnem pismu nepravilnost svojih znanstvenih dognanj v pogledu kočevske pesmi. Podobno pomeni tudi razprava »Gibno-zvočni obraz slovenskega Korotana« obračun z nemškim tendenčnim potvarjanjem in enostranskim vrednotenjem ziljskih običajev in plesov. Iz tega poglavja njegove delavnosti, poglavja obrambe slovenske folklore, bi mogli navesti še marsikaj poučnega. Resnično, težko bi našli v naši etnografiji znanstvenega delavca, ki bi se tako zavedal narodno-političnih nalog svojega poklica. Težko bi našli pri nas etnografa, ki bi s takšno vnemo in ljubeznijo, s takšno vero v slovensko ljudstvo in njegove stvaritve neutrudljivo opravljal svoje delo, kakor ga je Marolt ves čas do svoje prezgodnje smrti. Zapustil nas je prav sredi nove pravde o slovenski folklori, ki je žal ni več utegnil dokončati.

Za Maroltom je ostala v slovenski etnografiji dragocena znanstvena zapuščina, o kateri bomo še mnogo govorili in razpravljali in ki nas bo še dolgo spodbujala k nadaljnjemu folklorističnemu delu. Franceta Marolta se bomo vedno s spoštovanjem spominjali kot etnografskega delavca, čigar vsestransko folkloristično delo še daleč ne bi moglo biti tako plodonosno, če bi ga ne spremljala globoka ljubezen do bogate dediščine slovenske ljudske kulture.

Boris Orel

Barletov sodelavec Mate Totar

Na prvi spomladanski dan 1950 je umrl v Severni Ameriki Mate Totar, ki je bil tesno povezan s folklorističnim delovanjem Janka Barleta na Belokranjskem. Folklorist in muzikolog Janko Barle je napisal v zadnjem desetletju preteklega stoletja nekaj lepih in značilnih del o belokranjski folklori: »Zenitovanski običaji Belih Kranjcev« (LMS 1889, 64—84); »Iz narodne zakladnice — nabral po Beli Krajini« (LMS 1893, 1—57); »Križi v Gribljah« (LMS 1893, 85—87). Folklornega značaja je tudi Barletova leposlovna črtica »Pokojni gribeljski cerkovnik« (Dom in svet II, 137—141, 168—170). V Domu in svetu je tudi objavljaj svoje zapiske belokranjskih ljudskih pesmi (1894).

S spoštovanjem se Belj Kranjci spominjajo Janka Barleta, toda pri tem pozabljajo na nekoga, ki mu je bil glavna opora pri zbiranju etnografskega gradiva, — pozabljajo na Matijo Totarja iz Gribelj v podzemeljski župniji.

Matija Totar, po domače Jandreč Matiček, je bil izredno nadarjen mladencič, rojen 7. II. 1873 v Gribljah. Zagrebški »črnošolec« Janko Barle in gribeljski učitelj Peter Kambič sta ga po osnovni šoli navdušila za knjigo in zbiranje ljudskega blaga. Tega posla se je lotil z vso vnemo. Kakor je podpisanemu pred odhodom v Ameriko sam pravil, je prinašal J. Barletu kar gotove rokopise, ki jih je bilo treba samo malo preurediti, jezikovno popraviti zaradi belokranjskih lokalizmov in mogoče jih je bilo objaviti. Ko so drugi fantje ob nedeljskih popoldnevih zahajali v gostilne in na ples, je Jandreč Matiček čital knjige pod staro košato hruško, zapisoval ljudske pregovore, običaje in pesmi. Nekje je dobil celo starocerkveno-slovansko slovnico in ni ga utrudilo proučevanje pustih glasoslovnih posebnosti, deklinacije in konjugacije. Odločil se je za nadaljnje šolanje na novo-meški gimnaziji. Ze šestnajstleten vzame v roke velik kmečki dežnik, prevezan z vrvjo, in jo mahne peš čez Gorjance v Novo mesto, kjer je naprosil o. Florentina Hrovata, da bi mu dali v frančiškanskem samostanu hrano. Toda ni imel sreče. Sicer dobrodušni o. Florentin ga je zavrnil, češ da je prestar in da naj gre rajši za hlapca. Za težko fizično delo pa Totarji niso bili, marveč so skoraj prav tako ljubili plug kot gosli in knjigo. To se ponavlja že v tretji generaciji. Matičku doma ni bilo obstanka in odšel je v Ameriko (USA), kamor ga je pozval najstarejši brat Jakob, ki je bil postal cerkovnik v slovenski stolni cerkvi v St. Paolu (Minnesota). Ker mu ni ugajalo tamošnje ostro podnebje, se je preselil na jug v državo Texas in si priskrbel bombažno farmo na vasi blizu mesta Saragose. Oženil se je z Angležinjo, ki mu je rodila štiri sine in štiri hčere. Najmlajši sin dr. John Totter se je nastanil kot zdravnik v mestu Little Rock v državi Arkansas.

Kakor se je l. 1893 Janko Barle zahvalil v LMS Matičku Totarju za požrtvovalno delo in za pomoč, tako se ga ob njegovi smrti spominjamo v »Slov. etnografu«, ker je vestno in lepo zbral podatke in opisal dejanja ter prizore belokranjskega pira.

Niko Zupanič

Ivanu Koštiálu v spomin

Osebnost Koštiála nisem poznal, pač pa sem bil z njim posredno v zvezi po zaslugi prijatelja Friedricha Salomona Kraussa z Dunaja, ko je šlo za sodelovanje pri reviji »Anthropophyteia« in njeni zbirki samostojnih knjižnih prilog.¹

¹ ANTHROPOPHYTEIA. Jahrbücher f. folkloristische Erhebungen u. Forschungen zur Entwicklungsgeschichte der geschlechtlichen Moral. Voll. 1—10. Leipzig, 1904—1913. Beiwerke zum Studium der Anthropophyteia. Voll. 1—7.